

enim est commune univocum corpori corruptibili et incorruptibili. Sed imprimis hoc ultimum principium, quod Cajetanus assumit, falsum esse existimo. Et quidem, si intelligatur de prædicato communi univoco secundum rationem genericam, et instituto præsentis non est necessarium (quia, licet densitates illæ essent diversæ rationis, possent in communi ratione univoce convenire), et omnino est falsum, et sine fundamento, ut constat ex dialectica et metaphysica. Cur enim ratio corporis, et substantiæ, et quantitatis, non dicitur univoce de corpore cœlesti, et elementari? Si autem intelligatur de ratione univoca secundum speciem ultimam, sic quidem minus est improbabile, mihi tamen nunquam visum est verum. Supposita enim reali distinctione quantitatis a substantia, existimo probabilius quantitatem esse ejusdem speciei in corpore cœlesti et elementari, etiamsi substantiales materiæ diversæ sint. Quia modus extensionis in ordine ad locum, per quem nos a posteriori concipimus effectum formalem hujus quantitatis, per modum cujusdam capacitatis, seu aptitudinis ad replendum locum tali modo, hæc (inquam) extensio ejusdem rationis est in omnibus corporibus. Signum ergo est effectum formalem quantitatis, atque adeo quantitatem ipsam esse ejusdem rationis in illis. Unde ulterius colligo, densitatem, quæ nihil aliud est quam modus quidam quantitatis, ejusdem rationis esse in utrisque corporibus; sicut etiam figura est ejusdem rationis, et omnes modi similes qui intelligi possunt manere in sola quantitate abstracta, aut per divinam omnipotentiam conservata separata ab omni materia, et sine ulla propria qualitate realiter diversa. Quocirca id proprie existimo, reddere corpus aliud quod palpabile, quod reddit illud sensibile sensu tactus, non per modum causæ efficientis, quæ non proprie ipsa in se sentitur, sed effectus ejus, sed per modum objecti ac proprii sensibilis talis sensus. Quia palpare nihil aliud est quam tangendo experiri, seu sensu tactus percipere, ut ex significatione ipsius vocis constat; et quia nihil aliud fingi aut excogitari potest. Quod etiam indicavit Christus illis verbis: *Palpate, et videte*, id est, experimento cognoscite; palpare ergo est tactu sentire quod tangitur; ergo esse palpabile, est esse sensibile sensu tactus. Ad hoc autem imprimis necessarium est ut corpus resistat, non utcumque, sed ratione densitatis et duritiæ. Quod ideo addo, quia, licet cœlum re-

sistat tactui, ut manui, verbi gratia, si conaretur moveri ultra superficiem concavam lunæ, tamen non resistit ratione densitatis. Nam licet in cœlo sint partes raræ et densæ, tamen æque resistunt omnes. Non ergo provenit ex densitate, sed ex indivisibilitate, ex eo quod cœlum est incapax divisionis ratione suæ substantiæ, et alicujus fortasse superioris qualitatis. Corpora vero corruptibilia resistunt ratione densitatis et duritiæ. Nam si hæc desit, facile cedunt et dividuntur, unde fit ut palpari non possint. Hæc ergo est prima conditio necessaria in corpore palpabili; et hoc sensu dixit D. Thomas corpus esse palpabile ratione suæ *spissitudinis*; non quod sit adæquata ratio, sed conditio imprimis necessaria quam semper comitantur qualitates illæ quæ sunt propria objecta sensus tactus. Quæ vero sint hæc qualitates, non est præsentis instituti explicare. Nam ad D. Thomam intelligendum dicta sufficiunt.

4. *Dubium.* — *Responsio.* — *Corpus gloriosum quomodo sit palpabile, et tangibile.* — Tertio vero inquiri potest quomodo corpus gloriosum palpabile sit. Sed hoc facile definitur ex dictis. Nam in corpore glorioso manet diversitas membrorum, et quædam sunt dura, alia mollia, omnia vero habent sufficientem densitatem, ut ex hac parte contrectari possint; aliunde quoque habent suum naturale temperamentum, ac dispositiones a quibus provenit ut sentiri possint. Sed est observandum (quod supra diximus), corpus gloriosum non agere ex necessitate naturæ, et alioqui habere dotem subtilitatis; unde fit ut, si velit, possit neque resistere tactui, neque per qualitates elementares illud immutare; et ideo, si noluerit, non poterit palpari. Deinde potest (si velit) sua quantitate resistere alteri corpori, non utendo dote subtilitatis, nec se penetrando cum eo, neque illi cedendo, et tamen nihil efficiere in aliud corpus, neque per suas qualitates tactiles illud immutando, aut speciem intentionalem imprimendo. Quia hæc actio (ut dixi) est libera corpori glorioso, et non est necessario conjuncta cum priori resistentia, atque hoc modo potest corpus gloriosum resistere, et non palpari ad eum modum quo id posset contingere in corpore cœlesti. Potest tamen corpus gloriosum suo etiam arbitrio resistere tactui, immutando illum per qualitates sensibiles, atque hoc modo potest palpari. Est ergo (ut ita dicam) corpus gloriosum palpabile voluntarie ac libere, non ex necessitate.

5. In solutione ad 3, explicat D. Thomas quomodo Christus in corpore glorioso poterit manducare. De qua re dicemus disputatione sequenti.

ARTICULUS IV.

*Utrum corpus Christi debuerit cum cicatricibus resurgere*¹.

1. *Ad quartum sic proceditur.* Videtur quod corpus Christi non debuerit cum cicatricibus resurgere. Dicitur enim 1 ad Cor. 15, quod mortui resurgent incorrupti. Sed et cicatrices et vulnera ad quamdam corruptionem pertinent et defectum. Non ergo fuit conveniens ut Christus, qui est resurrectionis auctor, cum cicatricibus resurgeret.

2. *Præterea, corpus Christi integrum resurrexit, sicut dictum est.* Sed aperture vulnerum contrariantur integritati corporis; quia per eas discontinuatur corpus. Non ergo videtur fuisse conveniens quod in corpore Christi aperture vulnerum remanerent; etsi remanerent ibi quædam vulnerum insignia, quæ sufficiebant ad aspectum, ad quem Thomas credidit, cui dictum est: *Quia vidisti me, Thoma, credidisti.*

3. *Præterea, Damasc. dicit, in 4 lib.³, quod post resurrectionem de Christo dicuntur quædam vere, quæ non habuit secundum naturam, sed secundum dispensationem, ad certificandum, quod ipsum, quod passum est corpus, resurrexit, ut cicatrices.* Cessante autem causa, cessat effectus. Ergo videtur quod, certificatis discipulis de sua resurrectione, cicatrices ulterius non habuerit. Sed non conveniebat immutabilitati gloriæ, quod aliquid assumeret quod perpetuo in eo non remaneret. Ergo videtur quod non debuerit corpus cum cicatricibus in resurrectione resumere.

Sed contra est quod Dominus dicit Thomæ, Joan. 20: Insuper digitum tuum huc, et vide manus meas, et affer manum tuam, et mitte in latus meum, et noli esse incredulus, sed fidelis.

Respondeo dicendum, quod conveniens fuit, animam Christi in resurrectione corpus cum cicatricibus resumere. Primo quidem, propter gloriam ipsius Christi; dicit enim Beda, super

*Lucam*¹, *quod non ex impotentia curandi, cicatrices servavit, sed ut in perpetuum victoria suæ circumferat triumphum. Unde et Augustinus dicit in 22 de Civit. Dei*², *quod fortassis in illo regno in corporibus martyrum videbimus vulnerum cicatrices, quæ pro Christi nomine pertulerunt. Non enim deformitas in eis, sed dignitas erit, et quædam, quamvis in corpore, non corporis, sed virtutis pulchritudo fulgebit. Secundo, ad confirmandum corda discipulorum circa fidem suæ resurrectionis. Tertio, ut Patri pro nobis supplicans, quale genus mortis pro homine pertulerit, semper ostendat. Quarto, ut sua morte redemptis, quam misericorditer sint adjuti, propositis ejusdem mortis indicibus insinuet. Postremo, ut in judicio, quam juste damnentur, ibidem denunciaret*³. Unde, sicut Augustinus dicit in lib. 2 de Symb., c. 8, sciebat Christus quare cicatrices in suo corpore ferret; sicut enim demonstravit Thomæ non credenti, nisi tangeret et videret, ita etiam inimicis vulnera demonstraturus est sua, ut convincens eos veritas dicat: *Ecce hominem quem crucifixistis, videtis vulnera quæ infixistis, agnoscitis latus quod pupugistis, quoniam per vos et propter vos apertum est, nec tamen intrare voluistis.*

Ad primum ergo dicendum, quod cicatrices illæ, quæ in corpore Christi permanserunt, non pertinent ad corruptionem vel defectum, sed ad majorem cumulum gloriæ, in quantum sunt quædam virtutis insignia, et in illis locis vulnerum quidam specialis decor apparebit.

Ad secundum dicendum, quod illa apertura vulnerum, quamvis sit cum quadam solutione continuitatis, totum tamen hoc recompensatur per majorem decorem gloriæ, ut corpus non sit minus integrum, sed magis perfectum. Thomas autem non solum vidit, sed etiam vulnera tetigit; quia (ut dicit Leo Papa) suffecit sibi ad fidem propriam, vidisse quod viderat, sed nobis operatus est, ut tangeret quem videbat.

*Ad tertium dicendum, quod Christus in suo corpore voluit cicatrices vulnerum remanere, non solum ad certificandam discipulorum fidem, sed etiam propter alias rationes. Ea quibus apparet quod semper in ejus corpore cicatrices illæ remanebunt, quia (ut Augustinus dicit ad Consentium, de Resurrectione carnis*⁴) *Dominus*

¹ Super illud Luc.: *Ostendit eis manus*, c. 97 in Luc., et est ultimum.

² C. 20, in princ., t. 5.

³ Bed., c. 97 in Lucam, id innuit.

⁴ Ep. 146, paulo a princ., t. 2.

¹ 3, d. 21, q. 2, a. 4, q. 3; et op. 2, c. 245; et op. 60, c. 22, col. 4.

² Art. 2 hujus quæst.

³ C. 19, paulo ante fin.

corpus in cælo est, credo, ut erat quando ascendit in cælum. Et Gregorius, 14 Moralium, dicit: Quod si quid in corpore Christi post resurrectionem potuit immutari, contra veridicam Pauli sententiam, post resurrectionem Dominus rediit in mortem; quod quis dicere nisi stultus præsumat, qui veram carnis resurrectionem denegat? Unde patet quod cicatrices quas Christus post resurrectionem in suo corpore ostendit, nunquam postmodum ab illo corpore sunt remotæ.

Contextus D. Thomæ satis est perspicuus, de re vero ipsa disseremus disputatione sequenti.

DISPUTATIO XLVII,

In sex sectiones distributa.

DE INTEGRITATE AC PERFECTIONE NATURALI CORPORIS CHRISTI RESURGENTIS.

Diximus in superioribus, Christum Dominum vere ac proprie surrexisse, atque adeo post resurrectionem habere verum corpus humanum, et perfectum perfectione essentiali; hoc enim saltem est necessarium ad veritatem resurrectionis. Unde etiam fit necessarium esse ut habeat corpus organicum, et convenienti modo dispositum, saltem prout necessarium est ad veritatem et naturalem consistentiam humanæ naturæ, juxta ea quæ diximus de resurrectione in communi. Nunc ergo dicendum superest de perfectione, quæ est præter rei essentiam, sine qua rei natura posset consistere, licet non adeo perfecte. Hæc autem perfectio duplex esse potest: una supernaturalis (de qua dicturi sumus disputatione sequenti); altera naturalis, de qua hic dicendum est, et ad tria vel quatuor capita revocanda est, scilicet, ad perfectionem qualitatis, actionis seu virtutis activæ, et quantitatis. Et quidem de qualitatum naturalium perfectione, nihil specialiter dicendum occurrit. Quia qualitates naturales, vel sunt dispositiones quæ complent naturale temperamentum, et de his jam diximus necessarias fuisse in corpore Christi. Vel sunt qualitates secundæ, quæ ex temperamento primarum consequuntur, ut color; et de his eadem est ratio quæ de primis, neque in eis est aliqua difficultas quæ explicatione indigeat. Vel sunt veluti modi quidam resultantes ex quantitate,

¹ C. 29, a med.

aut ex proportionem partium, seu aliarum qualitatum, ut sunt figura, pulchritudo, sanitas; et de his etiam nulla est specialis quæstio. Tum quia, si hæc fuerunt perfectissima in corpore Christi mortali, certius est esse in corpore glorioso. Tum etiam quia cum hæc consequantur ex perfectione quantitatis, et aliarum qualitatum, explicata veritate in fundamento, explicata relinquitur in reliquis, quæ necessario consequuntur. Aliæ denique sunt qualitates quæ sunt propriæ potentiæ activæ, quæ secundo membro supra posito comprehenduntur. Dicendum vero est prius de quantitate, quoniam intrinseca est corpori, et ab illa maxime pendent omnes corporis facultates. Quantitatis autem perfectio in tribus potissimum videtur consistere, scilicet, in perfecto ac completo numero omnium partium corporis humani, perfecta quoque singulorum partium magnitudine, ex qua resultat debita totius corporis moles, ac denique debita integritas, compositio, et continuatio hujusmodi partium.

SECTIO I.

Utrum corpus Christi gloriosum habuerit omnes partes solidas corporis humani.

1. Corpus Christi integrum ac perfectum resurrexit. — Primum omnium certum de fide est, Christi Domini corpus surrexisse integrum ac perfectum. Quod probari potest testimoniis et rationibus quibus priori tomo, disp. 15, sect. 6, probavimus assumpsisse Verbum divinum in Christo naturam nostram integram, sicut eam in Adamo plantavit. Quia factus est homo perfectus ac integer, non mancus et mutilus. Hoc enim licet fuerit verum in statu mortali, multo tamen magis in statu gloriæ. Tum quia (ut Athanas. dixit, lib. de Incarn. Verbi ejusque corporali adventu) *corpus in quo Christus resurrexit, non alterius cujusquam, sed ipsiusmet vitæ corpus fuit, et ideo cum omni integritate resurrexit.* Nam, sicut in prima assumptione propter Verbi majestatem, non decuit assumi corpus mancum aut mutilum, ita etiam neque in resurrectione, cum eadem perseveraverit unio ad Verbum, et præterea adjuncta fuerit perfectio gloriæ, quæ naturalem hanc perfectionem supponit. Tum præterea, quia (ut dixit Gregorius Nyssenus, orat. 1 de Resur.), *Christus id, ad quod erat iterum reversurus per resurrectionem, quidquid jacebat una secum excitavit; sed in sepulchro jacuit integrum corpus,*

sicut erat vivum, quia in passione nullum membrum est illi abscissum, sicut neque os aliquod concontractum est. Constat igitur resurrexisse corpus Christi integrum ac perfectum, atque adeo omnibus partibus solidis constans. Voco autem partes solidas, eas quæ ab humoribus distinguuntur, de quibus sectione sequenti dicendum est. Unde sub his partibus comprehenduntur imprimis omnes illæ partes quæ anima rationali informantur, de quibus nulla potest esse controversia. Comprehenduntur quoque dentes et ungues. Ejusmodi namque probabile est informari anima, et certum, requiri ad corporis integritatem, et ad aliquas actiones connaturales homini. Deinde idem dicendum de barba et capillis capitis. Nam, licet de his majus dubium sit, an informantur anima, certum tamen est plurimum conferre ad ornatum et complementum humani corporis. Præterea idem est de intestinis, quæ etiam sunt partes solidæ, et sine ulla dubitatione ab anima informantur, et ad integritatem naturalem humani corporis requiruntur. An vero essent vacua, vel quibus substantiis plena, dicemus sectione sequenti. Et confirmantur hæc omnia. Nam in omnibus hominibus resurgentibus ad gloriam, omnes hæc partes instaurabuntur, quia *capillus de capite eorum non peribit*, ut late tractat August., in Enchir., c. 87 et sequentibus, et l. 20 de Civ., c. 19; et Theologi, in 4, dist. 44, ubi D. Thomas, q. 1, art. 2, optimam rationem affert. Quia corpora beatorum reparantur ad perfectionem ultimam consequendam; ergo oportet ut in substantia sua integra ac perfecta restituantur; ergo multo magis hoc fuit necessarium in Christo, cujus corpus non solum reparabatur per resurrectionem, ut ultimam perfectionem gloriæ consequeretur, sed etiam ut esset exemplar omnium quæ similem perfectionem erant consecutura, tanquam corpus ipsius Dei proprium. Accedit quod propter infinita merita multo magis debebatur Christo hæc perfectio, quam aliis.

2. Dubium. — Solum potest hoc loco vulgaris illa quæstio desiderari, an in corpore Christi post resurrectionem fuerit præputium, quod in circumcisione abscissum est. Et ratio dubitandi esse potest, quia præputium Christi dicitur adhuc esse in terris. Innocentius enim III, l. 4 de Mysteriis Missæ, refert in Later. Basilica reservari, quod etiam nunc habet Romana traditio. Est enim in Lateranensi templo quidam locus sacer, qui propter mul-

titudinem et excellentiam reliquiarum quæ in eo adservantur, *Sancta Sanctorum* vocatur; ibique præputium Christi esse dicitur, translatum porro tempore Caroli Calvi, ex Aquisgranensi civitate, ubi (eodem auctore Innocentio) Carolus Magnus illud collocaverat, sibi per Angelum Jerosolyma delatum. Et confirmatur, quia sicut in corpore Christi resurgentis manserunt vulnera clavorum et lanceæ, salva corporis integritate ac perfectione, ita potuit manere cicatrix illa circumcisionis; igitur non fuit necessarium præputium iterum assumi.

3. Et in revelationibus S. Brigittæ, l. 6, c. 102, refertur, B. Virginem Brigittæ revelasse, se usque ad mortem suam, particulam illam servasse, et tunc Evangelistæ Joanni eam tradidisse, ipsumque reliquisse eam successoribus suis; postea vero fideles eam in loco occulto reposuisse, in quo delituit, donec per Angelum manifestata est.

4. Responsio. — *In corpore Christi resurgentis præputium est.* — Nihilominus dicendum est in corpore Christi Domini resurgentis esse præputium. Ita sentiunt Theoph., Luc. 2; Bonav., in 4, d. 12; et Supplem. Gab. in 4, d. 44, q. 1; et Medina hic, a. 2, existimat esse rem certam, quamvis Turcremata, in c. Invitat, de Consecrat., d. 2, et Sylvest., in Rosa aurea, rem sub dubio relinquunt. Ratio autem nostræ sententiæ est, quia præputium est particula humani corporis, ad ejus integritatem aliquo modo pertinens; ergo non deest nunc corpori Christi in cælo. Quia esset aliqua imperfectio, cujus nulla sufficiens causa fingi potest. Nam, quod maneat cicatrix vulneris in circumcisione accepti, vel non est necessarium, vel certe fieri potuit sine diminutione et defectu alicujus partis. Item Adam et alii beati habebunt integra corpora absque defectu hujus partis. Quod enim quidam dixerunt (ut hic Medina refert), omnes beatos habituros circumcisa corpora, fabulosum est ac judaicum, et de iis præsertim qui in hæc vita circumcisi non fuerunt, est prorsus incredibile. Cur enim humanum corpus non habebit in beatitudine omnem illam naturalem perfectionem et substantialem integritatem quam in prima creatione habuit, et in statu innocentie haberet? Aut cur potius virile corpus quam femineum ex parte aliqua mutilum futurum erit? Quod si in aliquo futurum est integrum et sine ullo defectu, maxime in Christo.

5. Responsio ad objectionem. — *Particula*